

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ІЛЬНИЦЬКИЙ Олександр Михайлович - здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 351.75 (477)

В статті досліджені проблемні питання реформування органів внутрішніх справ України в сфері забезпечення громадської безпеки, проаналізовані основні напрями реформування органів внутрішніх справ України.

Ключові слова: реформування, правоохоронні органи, органи внутрішніх справ, громадська безпека, громадський порядок, нормативно-правове забезпечення.

Актуальність питання ефективного забезпечення громадської безпеки у всі часи не викликало сумніву. Однак слід мати на увазі, що зміни, які безперервно відбуваються у суспільному житті, потребують якісно нових підходів до врегулювання вказаного питання. Тому виникає потреба у вдосконаленні матеріально-технічної бази правоохоронних органів, їх кадровій підготовці, врегулюванні взаємодії з іншими органами та прийнятті інших необхідних заходів. Крім того, злочинність набуває масштабного характеру, зростає кількість тяжких та особливо тяжких злочинів, висока частка особливо небезпечної насильницько-корисливої злочинності. Збільшуються масштаби діяльності організованих злочинних груп. Різко зростає кількість злочинів, скоєних у стані алкогольного та наркотичного сп'яніння. Спостерігається тенденція підвищення кількості злочинів, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї і вибухових пристроїв, вбивства на

замовлення, рекет, захоплення заручників, шантаж, тероризм. Все вище перелічене свідчить про необхідність реформування правоохоронних органів з метою забезпечення можливості повноцінного протистояння злочинності та налагодження безпечної життєдіяльності кожного окремого громадянина.

Метою статті є виявлення найбільш проблемних питань реформування органів внутрішніх справ України стосовно забезпечення громадської безпеки, запропонувати шляхи їх вирішення.

Одними із найголовніших у системі правоохоронних органів як гарантів правопорядку і стабільності в суспільстві за обсягом компетенції та наближеності до повсякденного життя є органи внутрішніх справ (далі – ОВС), які наразі зазнають неабияких змін як у нормативно-правовому забезпеченні, так і в практичній діяльності. Реформа – це процес перетворення, змін, нововведень, перебудови будь-якого із боків суспільного життя (порядків, інститутів, організацій), котрий не змінює засад існуючої соціальної системи. Зрозуміло, що реформи – це довго та витратно, але, не маючи коштів, реформи не проводять. Однак затрачені на реформування ресурси повернуться з відсотками на користь усього суспільства. Реформування органів внутрішніх справ України повинно відбуватися у нерозривному взаємозв'язку із загальнодержавними процесами зміцнення конституційних засад діяльності правоохоронної системи. За-

вдання перетворень є комплексним, тому зміни мають відбуватися на підставах суворого дотримання таких демократичних принципів, як верховенство права, пріоритет прав і свобод людини і громадянина, адекватність державної політики з питань охорони громадського порядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю. Головне призначення реформування полягає у тому, щоб органи державної влади були націлені насамперед на створення належних умов для повноцінної реалізації громадянами своїх прав і свобод, закріплених Конституцією України.

Актуальним питанням, на думку автора, виступає координація роботи відомчих навчальних закладів щодо професійної підготовки та перепідготовки кадрів до органів внутрішніх справ. Зосередити увагу в цьому питанні необхідно на вдосконаленні взаємодії навчального процесу із безпосереднім практичним виконанням завдань, покладених на правоохоронні органи. Важливо зазначити, що робота в органах внутрішніх справ передбачає значні фізичні та психологічні навантаження, ненормований робочий день, застосування зброї, роботу в екстремальних умовах. Тому, крім загального теоретичного навчального матеріалу, майбутній правоохоронець повинен засвоїти такі необхідні якості, як дисциплінованість, швидкість реагування на поставлені керівництвом завдання, психологічну витривалість, належну фізичну підготовку, можливість діяти у небезпечних умовах. Виходячи з цього, зазначимо, що така підготовка може бути забезпечена лише у відомчих навчальних закладах системи МВС України, з урахуванням багаторічного досвіду їх роботи, можливістю навчання особового складу кваліфікованими викладачами, які мають досвід практичної роботи в ОВС, постійний нагляд та контроль особового складу з боку спеціально підготованих офіцерів-вихователів, викладанням спеціальних дисциплін та інше. Важливим є те, щоб таке навчання було безперервним, тривалим (термін навчання від чотирьох років), стабільним. Інакше неналежна підготовка працівників до правоохоронних органів може призвести не лише до неефек-

тивного виконання завдань, покладених на ОВС із забезпечення громадської безпеки, а й до спричинення шкоди суспільству, а дуже часто і самому працівнику. Адже не секрет, що існують випадки неправильного та неправомірного застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів, що призводить до поранень та смерті. Нерідко виникають випадки недостатньої психологічної підготовки працівників ОВС, що відбивається на них самих та на інших особах, наприклад, застосування фізичного насильства під час допиту, неготовність слідчого до огляду місця події, де є труп, найчастіше такі випадки трапляються із працівниками, які щойно поступили на службу до ОВС після закінчення невідомчих вищих навчальних закладів без професійної спрямованості. Крім того, важко уявити слідчого або працівника оперативного підрозділу без належної вищої професійної освіти, тому така освіта має бути якісною і передбачати практичне застосування. Також хотілося б відмітити ефективність і цінність відомчих навчальних закладів довузівської підготовки, таких як ліцеї міліції, які не лише навчають дітей, а й виховують у них прагнення до забезпечення правопорядку в суспільстві і встановлюють високі моральні цінності. Тому реформування відомчих навчальних закладів системи МВС України має бути послідовним, не спричиняти до руйнації напрацьованого досвіду в даній сфері, а лише вносити покращення до їх діяльності.

До основних концептуальних напрямків реформування органів внутрішніх справ України слід віднести таке:

- удосконалення кадрової роботи;
- формування нового іміджу та протидія корупції серед працівників органів внутрішніх справ;
- соціальне та матеріально-технічне забезпечення ОВС;
- удосконалення нормативно-правового забезпечення ОВС [1, с. 303].

Після отримання незалежності Україна пішла шляхом збільшення кількості різних державних установ та агенцій, які мають охороняти громадський порядок і громадську безпеку, що не сприяло підвищенню

якості роботи в цих галузях. Водночас вивчення даної тенденції в науковому плані проводилося поверхнево і не пропонувалися нові підходи, так, наприклад, багато злочинів вчиняються повторно або засуджені особи вчинили злочини, які не були розкриті, в такому випадку безпосередній зв'язок з установами виконання покарань для оперативних працівників органів внутрішніх справ України є необхідним, однак зараз установи виконання покарань перебувають у підпорядкуванні Міністерства юстиції і зв'язок з ними є досить обмеженим [2, с. 65].

Розглядаючи сучасні законопроекти, направлені на реформування системи МВС України, в тому числі законопроект Закону України «Про поліцію і поліцейську діяльність» [3], внесений народними депутатами України В. В. Чумаком, О. І. Сироїдом, О. С. Сотником, П. П. Костенком, І. В. Луценком, Р. М. Сидоровичем, В. М. Купрієм, то слід відмітити, що вони викликають багато суперечностей з боку науковців і практиків. Так, перелічити питання, які залишаються незрозумілими і не врегульованими, з тексту вказаного законопроекту стає дуже важко, адже розпочинаються вони з функцій, які має виконувати поліція, закінчуються незрозумілими розрахунками щодо чисельності правоохоронців для окремих регіонів держави, а також неврегульованістю питання щодо фінансового забезпечення місцевої поліції.

Що стосується використання зарубіжного досвіду у сфері забезпечення громадської безпеки, в тому числі й під час реформування правоохоронних органів у даній сфері, то слід відмітити, що копіювання системи поліціювання інших держав не надасть очікуваних результатів. Підхід до вказаного питання має бути системним, необхідно використовувати найбільш вдалі напрацювання, а також враховувати історичний тип розвитку нашої держави, стан сучасного законодавства, стан технічного прогресу, економічне забезпечення населення та інші особливості. Як свідчить практика та висновки досліджень вітчизняних науковців, система ОВС потребує негайного і принципового реформування з урахуван-

ням досвіду європейських країн та низки країн пострадянського простору, які вже випередили нашу державу в реалізації реформ правоохоронних органів. Потрібно розмежувати функції міністерства і підпорядкованих підрозділів, зменшити до мінімуму штатну чисельність управлінського апарату, збільшити штат служб, які мають практичну спрямованість задля вирішення прямих завдань.

Коли говорять про реформування системи ОВС України, то найчастіше згадують про зміни у структурі, чисельності особового складу, нормативній базі, фонді оплати праці і фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні ОВС взагалі тощо. Все це, безумовно, важливо, але суттю реформування, його стрижнем є досягнення якісних змін у складніших для формального регулювання характеристиках діяльності всієї системи, усіх її органів і підрозділів кожного окремого працівника [4, с. 27]. Тому виникає необхідність врегулювання питання психологічного забезпечення працівників ОВС як на законодавчому рівні, так і в практичному застосуванні. У зв'язку з ускладненням криміногенної ситуації в регіонах та на всій території держави все більше поширеними стають випадки, коли підрозділам та окремим працівникам ОВС самотійно доводиться діяти в особливих, часто екстремальних умовах. Надзвичайні умови виникають так часто, що про них можна говорити як про звичайні, але від цього не змінюється важливість належної підготовки працівника до дій у таких умовах. Так, наприклад, за даними англійських дослідників, професія поліцейського за своєю стресогенністю посідає друге місце після професії у переліку 35 найбільш типових спеціальностей і оцінюється у 7,7 бали за 10 бальною шкалою. Таким чином, психологічна підготовка і робота психологів із працівниками ОВС має бути реальною, а не лише полягати у тестових опитуваннях [5, с. 596].

Отже, з вищевказаного можна зробити висновок, що правоохоронні органи України, у тому числі ОВС, потребують негайних змін та удосконалення. Такі реформи повинні бути скоординовані та інтегровані з ві-

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено проблемні питання реформування органів внутрішніх справ України у сфері забезпечення громадської безпеки, запропоновані шляхи їх вирішення. Проаналізовано основні напрямки забезпечення ефективного реформування органів внутрішніх справ України.

домчими планами і програмами. Крім того, правове забезпечення реформування конкретної сфери діяльності правоохоронних органів повинно перебувати у постійному взаємозв'язку із законодавчою базою держави в усіх сферах діяльності та не суперечити конституційним основам. Вони мають зачіпати найголовніші сфери діяльності правоохоронних органів і вносити реальні зміни до покращення їх функціонування, а не лише формально відображатися в нормативно-правових актах.

Література

1. Чистяков М. П. До питання основних напрямків реформування органів внутрішніх справ України / М. П. Чистяков // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 302-309
2. Подоляка, А. М. До питання щодо реформування системи органів внутрішніх справ / А. М. Подоляка // Право і суспільство : наук. журн. - 2013. – № 5 – С. 64-69.
3. «Про поліцію і поліцейську діяльність»: законопроект від 27.01.2015 № 1692-1 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH1B01AA.html
4. Калашник М.В. Шляхи оптимізації реформування системи органів внутрішніх справ / М. В. Калашник // Наше право (Our law : наук.-практ. журн.). – 2011. – № 3. – С. 24-28.
5. Бандурка О.М Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності: монографія / Бандурка О.М.– Харків: Золота миля, 2012. – 620 с.